

G. CIPRIAN

„Măscăriciul“ Ciprian a fost umbrit de „mizgăliciul“ ce debuta spectaculos la 44 de ani? Dilema a strecurat-o, cochetând, însuși cel în cauză, în colorata sa carte de memorii.

Ceea ce se știe sigur este că „nenea Gogu“ a fost o personalitate. Cuvântul cade greu în balanța vremii, căci actorul Teatrului Național și scriitorul s-au mișcat într-o constelație de clasici — astăzi — ai scenei și ai condeiului.

Elevul lui Nottara a cultivat o boemă insolită, în compania straniului Dem. Demetrescu-Buzeu, revendicat mai târziu, sub numele de Urmuz, ca precursor al avangardei literare. Gustul pentru comicul absurd, plăcerea artizană de a demonta mecanismul conveniențelor burgheze s-au rafinat în lungi petreceri de un pitoresc enorm, care nu au trecut în beneficiul virstei juvenile, nici n-au creat un stil de viață, ci au consolidat o viziune scriitoricească aparte.

Actorul s-a format în spiritul școlii tradiționale de interpretare. În „bancă“, alături de Ion Manolescu, Ion Manu, Mișu Fotino, Nicu Kanner, el deprindea frazarea amplă, sonoră, grija pentru rostire fiind hotărâtoare în cariera ucenicilor lui Nottara. Un fizic masiv, butucănos, o figură aspră, în care încercările vieții au tăiat linii de tragică expresivitate, o voce de bas, în stare totuși de elanuri lirice au cerut, pentru succesele lui, roluri din repertoriul shakespearean, rus, scandinav: Macbeth, Richard al III-lea, Rogojin din *Idiotul*, Kleșci din *Azilul de noapte*, Gregers din *Rața sălbatică*, lacheul din *Domnișoara Iulia* etc.

În cele câteva ocazii când s-a așezat la pupitrul directorului de scenă, Ciprian a vădit însuși pedagogice. Lucrul său cu actorii era analitic, cu mare cheltuială

CENTENAR

de energie și de imaginație. Potrivit lui, scena trebuie să reconstituie „cadrul“ vieții, gestul simplu, să dea emoție esențială. Îl urma, astfel, pe Paul Gusty, care „școala“ și în același timp crea.

Nimeni nu bănuia, în insul neguros și dificil în lumea culiselor, pe dramaturgul *Omului cu mirtoaga* (1927). Ciprian revelează aici un suflet candid și dovedește o prospețime a dialogului extraordinară.

În această piesă a „minunii“ în variantă bufă, G. Călinescu vede singurul veritabil „mister“ din dramaturgia noastră. Pe urmele lui, Ov. S. Cărmălniceanu observă cu finețe că momentele „de revelație spirituală și de prefacere lăuntrică oruscă, sub efectul unui mare act înălțător, teatrul expresionist le-a speculat foarte frecvent...“ Urmuziene sînt scenele grotesti, cînd „societatea“ se prosternează în fața arhivarului umil de ieri. Tipuri creionate viguroase din cîteva linii trec carnavalesc prin fața ochilor, fără privire pentru ele, ai „iluminatului“ Chirică.

Accentul urmuzian va fi decisiv în comedia *Capul de rățoi* (1940), unde ruptura dintre gîndirea comună și cea sondînd absurdul tiparelor de viațuire filistină dă soluții dramaturgice șocante. „Rățoi“ impun un tip de relații ce batjocoresc, în cheia comportamentului absurd, zădărnicia gesturilor de rutină care dizolvă autentică natură umană. Toată zestrea întîmplărilor din anii tineretii este vărsată aici, piesa putînd fi citită și la virsta nostalgiei, ca un soi de „aide mémoire“.

G. Ciprian a mai scris cîteva piese, de interes minor, precum și un roman de vîioaie mișcare epică. A polemizat cu Argeșii într-o cascadă pamfletară dizolvată în violență. A legat trainice și vibrante prietenii în lumea actorilor, lume pe care n-a trădat-o cînd succesul literar i-a pus în față o cuprinzătoare hartă: Berlin, Praga, Berna, Paris — locuri unde „mirtoaga“ a cîștigat derby-ul pe lungă și anevoioasa pistă a succesului internațional.

„Măscărici și mizgălici“, Ciprian a fost, credem, deopotrivă. Repetatele lecturi ale „romanului“ său biografic (cele mai „literare“ memorii de actor din istoriografia de teatru, la noi) ne îndreptățesc la această concluzie. Demonul literar, trezit tîrziu, a conviețuit cu cel actoricesc, într-o armonie rar întîlnită la profesioniști ai unor arte diferite, sălășluind în aceeași ființă. Aceasta arată o seninătate a spiritului și o încredere în forțele creatoare, proprii — cum spuneam — unei personalități.

I. N.